

PSİKOLOJİK DANIŞMADA ANNE-BABA TUTUMLARI

Filiz İLBUĞA
Hacettepe Üniversitesi

İÇİNDEKİLER

Tutum Nedir?

Anne-Baba Tutumları Nelerdir?

Otoriter Anne-Baba Tutumu

İlgisiz-Kayıtsız Anne-Baba Tutumu

Serbest Anne-Baba Tutumu

Dengesiz-Kararsız Anne-Baba Tutumu

Aşırı Koruyucu Anne-Baba Tutumu

Mükemmeliyetçi Anne-Baba Tutumu

Kabul Edici, Güven Verici, Demokratik Anne-Baba Tutumu

Kuramlar Ne Diyor?

Psikolojik Danışmanlar Neler Yapabilir?

Kaynakça

Tutum Nedir?

Tutum kavramı kişilerin belli bir insana, gruba, nesneye veya olaya yönelik olumlu ya da olumsuz bir biçimde düşünmesine, hissetmesine ya da davranmasına yol açan oldukça kalıcı yargısal bir eğilim olarak tanımlanmaktadır (Budak, 2000).

Anne-Baba Tutumları Nelerdir?

Ana-baba tutumları genel olarak şöyle sıralanabilir (Yavuzer, 1997):

1. Otoriter Anne-Baba Tutumu,
2. İlgisiz ve Kayıtsız Anne-Baba Tutumu,
3. Serbest Anne-Baba Tutumu (Çocuk Merkezci Aile),
4. Dengesiz ve Kararsız Anne-Baba Tutumu,
5. Aşırı Koruyucu Anne-Baba Tutumu,
6. Mükemmeliyetçi Anne-Baba Tutumu,
7. Kabul Edici, Güven Verici ve Demokratik Anne-Baba Tutumu.

1-Otoriter Anne-Baba Tutumu

Otoriter tutuma sahip anne-babalar, çocuğun nedenini kavrayamadığı yasaklar koymakta, kişiliğine yönelik eleştiriler yöneltmekte, çocuğa fiziksel cezanın yanında sözlü cezalar da vermektedirler (Aslan, 1992).

Otoriter ailede yetişen çocuklarda, sevginin esirgenmesi ve sık uygulanan cezalar nedeniyle, olumsuz benlik algısı, kendine güvensizlik, isteksizlik, çekingenlik ve pasif bir kişilik yapısı, özellikle erkek çocuklarda yüksek saldırganlık gibi olumsuz davranışlar gelişebilmektedir. (Aslan, 1992; Çağdaş, 2003).

2-İlgisiz ve Kayıtsız Anne-Baba Tutumu

İlgisiz anne-babalar çocuklarını aşırı ihmal ederler ve onların ilgi ve gereksinimlerine karşı kayıtsız davranırlar. Bu durum da çocuğun agresif bir davranış içerisinde olmasına sebebiyet verir. Sevgisiz ortamda büyüyen çocuğun çevresinden tek isteği, aileden birazcık şefkat görebilmek, dikkat çekmek ve onlara varlığını ispatlayabilmektir. Sonraki aşamalarda evde bulunamayan sevgi dışarıda aranmaya çalışılacaktır. Aileden uzaklaşma olacak anne-babanın ona ihtiyacı olunan zamanlarda da artık o bu duruma ilgisiz kalacaktır (Yavuzer, 1997).

3-Serbest Anne-Baba Tutumu

Aile içinde çocuğun hakları sınırsızdır. Çocuğun nerede duracağı belirlenmemiştir. Böyle anne-babalar hoşgörülü tutumlarından kolay kolay ayrılmak istemezler. Çünkü çocuğa dilediğini vermenin ona karşı koymaktan daha kolay olduğu düşüncesini kendilerine yerleştirmişlerdir. Çocuğu en kolay metotla büyütmektedirler. ‘Bırak ver de ağlamasın, siz hiç çocuk olmadınız mı?’ düşüncesi hakimdir. Bu tip anne-babalar kendi yaşayamadıklarını çocuklarının yaşamasını isterler. Bu tutumla yetişen çocuklar bencil ve saygısız olabilmekte ve her istediklerinin yapılmasını beklemektedirler (Yavuzer, 1997).

SINAVIM
KÖTÜ
GEÇTİ.....

SÜPERSİN!.....

4-Dengesiz ve Kararsız Anne-Baba Tutumu

Dengesiz ve tutarsız tutuma sahip anne-babalar, bir gün hoşgörü ile karşılanan davranışı, bir diğer gün cezalandırmakta, çocuklarından bir şey yapmasını istediklerinde ve ceza verdiklerinde de nedenini açıklamamaktadırlar (Çağdaş, 2003).

Sürekli dengesiz ve kararsız tutum içinde olan anne-baba kendi tutarsızlıklarını çocuklarına da aktarmakta ve sürekli tutarsız davranış ve tutumlarla karşı karşıya kaldığı için çocuk da şaşırmakta; korkular, kuruntular ve ilgiyi üstüne çekecek sorunlar çıkarmaktadırlar (Yörükoğlu, 1992).

5-Aşırı Koruyucu Anne-Baba Tutumu

Anne-babalar çocukları aşırı korur ve denetlerler. Çocukların yapabileceği pek çok şey anne-baba tarafından yapılır ve böylece çocukların yaşayarak öğrenmelerinin önüne geçilmiş olunur. Her konuda gereğinden fazla müdahale edilerek, çocukların kendilerine yeter hale gelmelerine ve kendilerine güvenmeyi öğrenmelerine engel olunur böylece kendi başına karar veremeyen, bağımlı çocuklar yetiştirilir (Navaro,1989).

depositphotos

depositphotos

depositphotos

depositphotos

depositphotos

depositphotos

Parmakları olmayan bir çocuğun montunun fermuarını çekememesi ile

çocuğunun her işini yapan bir anne babanın, çocuğunun, fermuarını çekemez hale getirmesi arasında,

çocuğun yaşadığı psikolojik zorluk açısından bir fark yoktur.

depositphotos

depositphotos

depositphotos

depositphotos

depositphotos

depositphotos

depositphotos

depositphotos

depositphotos

depositphotos

depositphotos

depositphotos

depositphotos

depositphotos

6-Mükemmeliyetçi Anne-Baba Tutumu

Kendilerinin ulaşamadıkları ideallere çocuklarının kapasitesine bakmadan ulaşmasını isterler. Her alanda başarılı olmak çocuğun üzerine ağır yük olarak bindirilir. Çocuk çocukluğunu yaşayamaz, sağlıklı bir kişilik gelişimine sahip olamaz. Sevgi ve nefret karışımı duygular içerisinde olur. Anne-baba çocuktan beklentileri hakkında doyumsuz oldukları için çocuk da doyumsuz olur. Çocuk nerede duracağını bilmez bir haldedir ve son noktayı başta anne-baba olmak üzere başkaları koyar. Her işinde bu tür baskılar nedeniyle en iyi olmayı ister fakat istenilen seviyeyi yakalayamayınca da hayal kırıklığı yaşar (Yavuzer, 1997).

BU KARNEYLE ANCAK
KOYUN OLURSAN,
İNEK OLMAN İÇİN
ÇOK ÇALIŞMAN LAZIM!

MEHMET VELİPAŞAOĞLU

7-Kabul Edici, Güven Verici ve Demokratik Anne-Baba Tutumu

Güven verici, ailenin tutumlarında çocuklarına karşı hoşgörü ve destekleme vardır. Anne - baba çocuğunu olduğu gibi kabul edip destekler. Çocuklarına karşı sevgi doludurlar. Çocuğun ilgi ve yeteneklerini göz ününde tutarak, yeteneklerini gerçekleştirebileceği ortamlar hazırlarlar (Yavuzer, 1997).

- ❖ Sosyalleşmiş, işbirliğine önem veren çocuklardır.
- ❖ Arkadaş canlısı ve duygusallardır.
- ❖ Sosyal açıdan dengeli ve mutlu bireylerdir.
- ❖ Özgüvenleri yüksektir, sorumluluk sahibilerdir.
- ❖ Kendine ve başkalarına güvenir.
- ❖ Yaratıcı ve bağımsızlardır.
- ❖ Kurallara ve otoriteye saygı duyarlar.

**KURAMCILAR
NE
DİYOR?**

Psikodinamik Yaklaşım

Freud' a göre belli dürtülerle doğan bebekler, her dönemde farklı haz kaynaklarına odaklanırlar. Dönem içinde erotojenik bölgeyle ilgili haz yaşantılarının aşırı ya da yetersiz olması o dönemde fiksasyonlara neden olmaktadır. Bu süreçte anne-baba tutumları önem kazanmaktadır. Anne-babanın aşırı ilgi ya da engellemesi, birbirinin zıttı olan; ancak aynı kaçınılmaz sonuçları doğuracağı düşünülmektedir. Kişilik gelişimini olumsuz etkilemektedir.

Bireysel Psikoloji

Adler' e göre, her insan sosyal bir varlıktır. Sosyal ilgi, doğuştan getirilen; insanlarla etkileşim ihtiyacının adıdır. Sosyal ilgi, anne ve sonrasında baba ile sağlıklı bir etkileşimden sonra sağlıklı bir şekilde gelişir. Çocuğa karşı ilgisiz davranmanın, çocuğu reddetmenin çocukta aşağılık duygusu uyandıracığını bunun da kaygıya dönüşeceğini belirtmektedir (Adler, 2004). Diğer yönden şımartılan çocukların ise, aynı şekilde aşağılık ve üstünlük kompleksine kapılabileceklerini belirtmektedir.

Horney de kusurlu anne-baba tutumlarının temel kaygıyı oluşturan en önemli etmenler olduğunu belirtmiştir . Eric Fromm da Horney gibi kaygının oluşmasında en önemli etmen olarak anne-baba tutumlarından söz etmektedir. Fromm' a göre çocuğun yetişmesinden sorumlu olan kişilerin çocuğa karşı ilgisiz davranmaları, çocukta yalnızlık duygularına yol acar; bu durum ise onda çaresizlik ve kaygı duygularını oluşturur.

Davranışçı Yaklaşım

Skinner' e göre, çocuğun davranışları önceki pekiştirmelerinden oluşur(İnanç, 2008). Anne-baba çocuğun kişiliğini pekiştirmeleriyle oluşturur. Çocukta belli alışkanlıklar kazandırmak, kişiliğini oluşturmak olarak tanımlanır (İnanç, 2008). Anne-baba tutumunun tutarsızlığı veya pekiştireç yoksunluğu çocukta nevroz oluşturabilir.

Bilişsel Yaklaşım

Bilişsel yaklaşımın konu alanı mantık dışı inançlardır (Corey, 2008). Mantık dışı inançlar ise, çocukluk yaşantılarında anne-babalar tarafından öğretilir. Otoriter tutum, mükemmeliyetçi tutum ve koruyucu tutum çocuğun gelişiminde yanlış inanışlara neden olur (Kulaksızoğlu, 2007).

Hümanist Yaklaşım

Rogers' a göre, birey belli bir öze doğar (Corey, 2008). Bu öz ise, her bireyin kendini gerçekleştirme gücüne sahip olduğunu ifade eder. Koşulsuz sevginin bulunduğu ortamda yetişen bireyler kendini gerçekleştirme potansiyelini olumlu şekilde tamamlayabilirler. Koşullu sevginin olduğu aile ortamında büyüyen bireylerin organizmik değer verme süreci ile kendilerine yönelik olumsuz düşünceler geliştirirler. Kendini gerçekleştirme ortamını sağlayan tek anne-baba tutumu, demokratik ve hoşgörülü anne-baba tutumudur.

Psikolojik Danışmanlar Neler Yapabilir?

- Yapısal bozukluğu olan ailelerin, sağlıklı bir ortam oluşturamadığı bilinmektedir. Bu aileler, aile danışmanlığına yönlendirilebilir ya da bu konuda eğitim alındıktan sonra aile danışmanlığı yapılabilir.
- Anne babalara dönük seminerler vermek gerekir. Anne baba davranışlarının çocuk üzerindeki etkileri hakkında bilgilendirici çalışmalar yapılabilir.
- Anne baba tutumuna dönük eğitim programları hazırlanabilir. İşlevsiz tutumların zararlarını gösterici etkinlikler düzenlenebilir. Demokratik tutumun çocuğun gelişimine en yararlı tutum olduğunu benimsetici çalışmalar ve sonrasında çocuğa nasıl davranılacağına dönük çalışmalar yapılabilir.

Psikolojik Danışmanlar Neler Yapabilir?

- Anne babalara yönelik iletişim becerileri eğitimi de verilebilir. İletişim becerileri anne -babada demokratik tutumun oluşmasına olanak sağlayabilir.
- Anne- baba tutumunun etkilerinin küçük yaşlarda oluştuğu bilinir. Bu doğrultuda Ram' da çalışan uzmanlarında desteği ile yapılacak olan seminerler mahalli bir nitelik kazanarak seminerlerin etkisi daha küçük yaştaki çocuklara ulaşabilir. Ram destekli eğitim programları da yapılabilir.
- Okuldaki öğretmenlere anne-baba tutumlarıyla ilgili seminerler verilebilir.
- Anne-babalara kitap ve film önerilerinde bulunulabilir.

KAYNAKÇA

Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi 2(1), 115-144, 2013
<http://dergi.amasya.edu.tr> Makale: *Okulöncesi Çocuklarında Gözlenen Davranış Problemleri ile Ailelerinin Anne-Baba Tutumları Arasındaki İlişki*

Aşlan, E. (1992). Benlik kavramı ve bireyin yaşamındaki etkileri, *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 4, 7-14.

Budak, S. (2000). Psikoloji Sözlüğü. Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.

Çağdaş, A. (2003). *Anne-baba-çocuk iletişimi*. Konya: Eğitim Kitabevi Yayınları.

Corey, G. (2008). Psikolojik Danışma Kuram ve Uygulamaları (T. Ergene, Çeviren). Ankara: Mentis Yayıncılık. (Orijinal Eser 2005 yılında basılmıştır).

Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi, 18 (2012) 208-225 Makale: *Üniversite Öğrencilerinin Anne-Baba Tutumlarının Problem Çözme Becerilerine, Sosyal Kaygı Düzeylerine ve Akademik Başarılarına Etkisi*

Günel A., 2007 Tez: *Farklı Anne-Baba Tutumlarının Okul Öncesi Eğitim Çağındaki Çocukların Öz güven Duygusunun Gelişimine Etkisi*

KAYNAKÇA

- İnanç, B. Y. (2009), *Kişilik Kuramları*, (2. Basım), Pegem Akademi, Ankara.
- Kulaksızoğlu, A. (2007), *Ergenlik psikolojisi*, (7. Basım), Remzi Kitabevi, İstanbul.
- Navaro, L. (1989). Aşırı Koruyuculuğun Çocuk Eğitimine Etkileri. 6.Ya-pa Okulöncesi Eğitimi ve Yaygınlaştırılması Semineri. İstanbul: Ya-Pa Yayınları.
- Polis Bilimleri Dergisi Cilt:6 (3-4) Makale: *İlköğretim Okulu Öğrencilerin Anne-Baba Tutumu Algıları ile Atılganlık ve Olumsuz Değerlendirilmekten Korkma Düzeyleri Arasındaki İlişki*
- Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi. Haziran 2010. Cilt:VI1, Sayı:I, 1-19 <http://efdergi.yyu.edu.tr> Makale: *Ergenlerin Kendilik Algılarının Anne-Baba Tutumları ve Bazı Faktörlerle İlişkisi*
- Yavuzer , H. (1997). Çocuk Psikolojisi, İstanbul: Remzi Kitabevi, 14. Basım.
- Yörükoğlu, A. (1992). *Değişken toplumda aile ve çocuk*. 4. Baskı, İstanbul: Özgür Yayınları